

Kaplického Národní knihovna na Letné

(aneb underground české architektonické produkce)

... několik glos k soutěžení, hlasování, posouvání staveb, kořenění jídla, stavbě pomníků a připoutávání se ke kolejím ...

1. Tak hned úvodem : Mám za to, že hlasovat o tvůrčím počínu je nesmysl za všech okolností. Kdyby se hlasovalo o architektuře, lhostejno zda vševědoucími politiky nebo beznázorovým lidem, neměla by Paříž Eiffelovku.

Poznámka : I když vím, že mi od mých kolegů architektů hrozí ukamenování, neodpustím si tento dovětek : Jsem dokonce přesvědčen, že o architektuře by se nemělo hlasovat vůbec - ani v nejrůznějších obskurně demokratických fórech, jako jsou tendry, soutěže, výběrová řízení apod. Ty totiž prakticky 100 % vylučují, aby v nich uspělo řešení nemódní, vizionářské, nebo třeba i jenom svěže neseriózní. Jednak proto, aby se porotci neblamovali, a jednak proto, že by to od nich vyžadovalo pokoru a instinkt. Pokoru připustit, že je někdo myšlenkově jinde nebo dál, a instinkt, že myšlenková extrapolace autora směřuje správným směrem. Nebo vy znáte porotce, kteří by toho byli schopni ? A i kdyby tomu tak zcela výjimečně bylo, znáte investora, který by názor poroty bezvýhradně akceptoval ?

Tady při vyhodnocení architektonické soutěže na novou Národní knihovnu se sice kupodivu podařilo obojí – porota projevila odvalu a investor její názor přijal. Ale výsledek ? Ve hvězdách...

2. Zpochybňovat ex post umístění Kaplického stavby (což se nyní děje), její hmotové řešení, vliv na panorama města apod. poté, kdy bylo na tomto místě regulérně vyhlášená architektonická soutěž pod supervizí České komory architektů je **anarchie, nikoliv projev historické odpovědnosti**. Nelze přece mít žádnou pochybnost (nebo snad – nedej bože ano ?) o tom, že vybrané staveniště a její prostorové limity musely být stanoveny v souladu s územním plánem a dobrozdáním Útvaru hlavního architekta. Stejně jako o tom, že pokud staveniště leží v ochranném pásmu městské památkové rezervace, k soutěžním podmínkám se nutně musel vyjadřovat památkový orgán magistrátu resp. Národní památkový ústav. Bylo-li vypsání i **hodnocení soutěže „košér“**, působí jakékoliv dodatečné pochybnosti a nářky od kompetentních orgánů a politiků irrelevantně a neprofesionálně.

3. Primátor Bém prohlásil, že Kaplického návrh je sice dobrý nápad, ale mělo by se pro něj najít v Praze jiné místo. Podobný nesmysl může vyslovit jenom ten, kdo o vzniku architektonického díla nic neví. Pochopit duch místa, urbanistický, kulturně-společenský a krajinný kontext, to jsou přece zcela elementární a nevyhnutelná východiska, aby mohl architekt nahodit i tu nejprvnější skicku. Bohužel tato generace odkojená objemovou typizací panelových sídlišť zřejmě nemá žádný problém s tím, vytrhnout stavbu z kořenů, přemístit ji nebo zopakovat na opačné straně ulice, o 10 km dál, nebo na druhé straně republiky. Rovněž globálně-univerzální světová architektura mě možná usvědčuje ze staromilství a romantismu. Ale přece jenom : myslím si, že alpský kostel vyprojektovaný a postavený uprostřed Polska a zopakovaný (jako darovaný projekt) v Křelově u Olomouce je zkrátka nonsens. Zajedťe se tam podívat. V architektuře je legitimní stěhovat pouze dva archetypy : stan kočovníků a WC TOI TOI. Národní knihovnu bych sem určitě neřadil.

4. „Žádný architekt byt' světového kalibru si v demokratické společnosti nebude diktovat...“, říká primátor Bém. To je po skončení architektonické soutěže mimořádně dogmatické prohlášení. Navíc já bych to viděl úplně opačně : Žádná moudrá země nemarní potenciál své elity, nýbrž využívá jej – jak jen to jde ! A je ostuda, že v naší zemi dosud žádná významná stavba architekta Kaplického nestojí !

Stát, Hlavní město Praha, resp. Národní knihovna měla místo pokryteckého vypsání mezinárodní architektonické soutěže na rovinu říci : zadejme tuto (nebo obdobnou) významnou státní zakázku architektu Kaplickému **z volné ruky** – a to i za cenu transparentního projednání a obhájení takové výjimky ze zákona o zadávání veřejných zakázek. Vedle Kaplického a Loose (ale to vlastně nebyl Čech) nemáme osobnost, která by svými myšlenkami a prací zanechala tak výrazný otisk v dějinách evropské a světové architektury. A je zbytečné, a snad i nedůstojné aby architekt Kaplický prokazoval, že je schopen podobný úkol jako je objekt Národní knihovny zvládnout - nekonvenčně a kreativně a na nejvyšší profesionální úrovni.

A proč z volné ruky a ne soutěží ?

- Bylo by to moudré z hlediska rozšíření kulturního bohatství této země.
- Bylo by to morální ocenění architekta Kaplického za vynikající reprezentaci České republiky ve světě.
- A v neposlední řadě - bylo by to méně pokrytecké vůči všem těm účastníkům (formální ?) architektonické soutěže, kteří – na rozdíl od Kaplického – dodrželi důsledně soutěžní podmínky, tím pádem neuspěli, a kteří se cítí průběhem soutěže asi právem podvedeni.

5. Aby bylo jasno – připojím ještě jednu, tentokrát již hodně intimní poznámku. Mně se ta stavba doopravdy nelíbí ! Každý pór mé urbanisticko architektonické nervové soustavy, všechny mé znalosti a zkušenosti (mám-li jaké) mi signalizují, že Kaplického „měňavka“ na Letenské pláni tam rozhodně nebude žádným uctivým hostem, ani symbolem pokory, ani vzorem myšlenkové kontinuity vůči založené urbanistické struktuře, ani inspirací pro veřejné budovy zítřka. Tak to zkrátka cítím ! Neměl bych si tedy zaplatkat, že mi Kaplický se svou zelenou chobotnicí zboursal domeček z karet prověřených pouček, jistot a axiomů ? A to je právě to – copak mám právo vyslovovat podobné soudy o tvůrčím činu člověka, kterému z hlediska toho, co v architektonické tvorbě dosáhl, nesaším ani po horní okraj ponožek ?

6. Kaplického „medúza“ na Letenské pláni – bude-li realizována (v což pevně věřím !!!) – bude milována i nenáviděna, velebena i proklínána. Bude provokovat konzervativce a závistivce, fascinovat milovníky alternativy. Už dnes bych ji neváhal označit za underground české architektonické produkce (že, pánové politici, napříč politickým spektrem), a to ještě ani nestojí... Tato stavba rozhodně není a nebude žádným příkladem k následování. Jen vybočením z myšlenkových klišé. Ale město velikosti a architektonického potenciálu Prahy si může sem tam podobné vybočení dovolit. Dokonce toto vybočení potřebuje – aby se neutopila v malosti a nudě. Je to jako s kořeněním jídla. Koření musí být málo a musí být pečlivě vybíráno, pak je jídlo k snědku. Realizuje-li Národní knihovna (resp. stát) Kaplického návrh na Letné, bude Praha i v budoucnosti „holka k nakousnutí“, a ne šedá polévka z nádražního bufetu.

7. A ještě poslední glosa. Jestli stavba Národní knihovny nebude náhodou Kaplického pomník ? Ale samozřejmě, že bude ! A proč by neměl být ? Neměla by o to Praha spíše usilovat, než se tomu bránit ? Není spíše na ostudu, že až dosud neexistuje žádná důstojná realizace od nejvýznamnějšího českého architekta v jeho rodné zemi ? Tato sebestředná a intelektuálně retardovaná zemička nemá mnoho lidí, jejichž myšlenky se prosadily v mezinárodní konfrontaci, a obohatily něčím specifickým tuto „zelenomodrou“ planetu... Apropó - i pomníky mohou být občas užitečné, a tím nemyslím fakt, že do tohoto si budeme moci zajít vypůjčit knihu.

Co říci závěrem. Je to zpackané od počátku. Od vypsání pokrytecké soutěže, kterou paradoxně vyhrál ten, kdo ji skutečně vyhrát měl. Ale vysvětlujte to ostatním soutěžícím. Těch je moc, mají kamarády mezi politiky a co je nejhorší, u špetky z nich je pravda na jejich straně. Nemluvě o těch ostatních nepochopených a nedocenených (těch je v každé soutěži většina), kteří se svezou s těmi prvními, kteří byli skutečně podvedeni, resp. vyloučeni za poctivost ! Co teď s tím ? Asi se nechám připoutat řetězem (hned vedle pana prezidenta Klause) ke kolejím na konečné tramvaje na Letné. S transparentem s výše uvedeným textem. Ale jestli to pomůže ...? Fakt nevím.

Stašek Žerava
Ateliér BONMOT, spol. s r.o. Olomouc
16.10.2007